

ФОЛЬКЛОРНА СПАДЩИНА І ЛІТЕРАТУРНІ ЗАЦІКАВЛЕННЯ ІСИДОРА ПАСІЧИНСЬКОГО

Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. Випуск 23.

УДК 821.161.2-1. 09'06 І Пасічинський: 801.83

Кріль Б.М. Фольклорна спадщина і літературні зацікавлення Ісидора Пасічинського; 15 стор; кількість бібліографічних джерел – 19; мова – українська.

Анотація: У статті викладені основні біографічні відомості про маловідомого українського фольклориста, етнографа, поета і громадського діяча Ісидора Пасічинського (1853–1930). Охарактеризовані зібрані ним фольклорні матеріали, які зберігаються в особистому архіві. Звернена увага на записи коломийок, шумок, латориць, козик та паремій. Особливо охарактеризована тематика його літературних творів.

Ключові слова: Галичина, Бойківщина, Ісидор Пасічинський, український фольклор, фольклористика, художня література, поезія.

Summary: The main biographic information about the little known Ukrainian folklorist, ethnographer, poet and public man Isydor Pasichynskiy (1853–1930) is told in this article. The folklore, collected by him and resides in his personal archive is described. The main attention is paid onto such genres as kolomyika, shumka, latorytsia, kosyka and proverb. The-matic of his literary works is described separately.

Keywords: Halychyna, Boykivshchyna, Isydor Pasichynskiy, Ukrainian folklore, folklore studies, belles-lettres, poetry.

В історії української фольклористики та літератури постать Ісидора Пасічинського (1853–1930) сьогодні є малознаною. Тим не менше його твори в останній третині XIX – на початку XX ст. друкували різні галицькі і буковинські часописи, вони виходили окремими виданнями. Сучасники називали його бойківським соловейком.

Широка і різноманітна творчість І. Пасічинського привернула увагу дослідників ще наприкінці XIX ст. Першим з них був І.Франко, який зробив критичний огляд його ранньої поетичної творчості, зазначив, що публікації І. Пасічинського заохотили також і його писати художні твори [18, с.31–37]. Про цього поета і фольклориста також згадав О.Огоновський у своїй «Історії руської літератури» [13, с.719]. Деякі біографічні відомості про нього з вказівкою на місце його публікацій помістив В.Б. у періодичному виданні Товариства ім. М.Качковського [4, с.191–196]. Напередодні Другої світової війни науковою і літературною творчістю І.Пасічинського зацікавився І.Филипчак, який мав у своєму розпорядженні його архів. На прохання сина поета Ярослава він підготував невелику наукову розвідку [17, с.70–81]. Грунтовніші роботи, присвячені спеціально життю і творчості І.Пасічинського, написали вже на початку XXI ст. К.Зозуляк [9, с.45–56] і М.Кріль [9, с.540–548; 10, с.59–73]. Заслугує на увагу й брошура, матеріал якої впорядкувала правнучка І.Пасічинського Марта Голубович-Jones. Вона містить вступну статтю про І.Пасічинського та невелику підбірку поезій, що друкувалися в різних періодичних виданнях Галичини в 70-х роках XIX ст. [5].

Опрацювання дослідницьких праць показало, що про І.Пасічинського писали узагальнено і загальних рисах. У наявних статтях є лише конста-

тація, що він записував фольклор і складав власні поетичні твори. Ширше і повніше вивчення багатовікової спадщини стало можливим на підставі опрацювання його рукописів, які зберігаються у Державному архіві Львівської області.

Метою даної статті є подати основні біографічні відомості про вченого, окреслити основні напрямки його наукової діяльності, передовсім у справі збирання і запису фольклору на бойківській етнографічній території, виявити тематику його літературних творів.

Народився І.Пасічинський у карпатському селі Красному на Львівщині. Освіту здобув у гімназіях Дрогобича і Ужгорода (екстерном). Після військової служби купив землю у сусідньому селі Задільському і до кінця свого життя займався там господарством. Вільний час присвячував громадсько-культурній діяльності, збирав і записував фольклор, писав літературні твори. Своєю просвітницькою, добродійною і антиалкогольною діяльністю І. Пасічинський здобув повагу і авторитет серед мешканців села і близького довкілля. У Задільську він заснував «Товариство тверезості», учасники якого записувалися у т.з. Золоту книгу тверезості та обіцяли назавжди відмовитися від вживання будь-якого алкоголю. У 1887–1888 рр. членами цього товариства вже були понад 150 задільчан, як чоловіків, так і жінок. Саме завдяки руху тверезості селяни зуміли викупити в євреїв свої заставлені землі [10, с.62]. Про громадсько-культурну діяльність І. Пасічинського можна судити лише з того, що він був членом багатьох українських товариств: «Просвіта», «Академічний кружок», «Товариство ім. М.Качковського», «Товариство руських академіків», «Народний дім» [1, спр.2, арк 17]. І.Пасічинський був відомий своїм меценатством, заснував спеціальну фундацію при

«Товаристві ім. М. Качковського», а у 1893 р. – фундацію свого імені на розвиток наукових досліджень. З цією метою він виділив 10 000 з.р., які поклав на депозит у банку «Славія» в Празі. На потреби «Просвіти» і «Рідної школи» він подарував по одному моргові лісу [15].

Наукова і літературно-публіцистична спадщина І.Пасічинського багата та різноманітна. Його твори публікувалися у різних виданнях і були підписані як повними іменем та прізвищем, так і криптонімами та псевдонімами. Назагал вдалося виявити та ідентифікувати 46 різних підписів І. Пасічинського: Исидоръ Р. Пасѣчинскій; Бойко Сидор изнад Краснянки; Верховинець Бойко; Сидоръ Бойко з-пѣд Могуры; Ис. П.; Соловейко Верховинець та ін. [1, спр.1–18; 7, 516]. Писав тогочасною українською мовою, невелика кількість рукописів і публікацій є польською і німецькою мовами.

В історію української науки І.Пасічинський увійшов передовсім як фольклорист і етнограф, почасти мовознавець. Науково він дебютував мовознавчим дослідженням «Малий словарець бойківськоруських слів, уживаних в щоденній бесіді», яке опублікував у 1872 р. львівський часопис «Учитель» [2]. Поштовхом до написання цієї розвідки, за словами самого І.Пасічинського, стала публікація в цьому ж виданні невеличкої статті, яка стосувалася лемківських слів [14]. Праця І.Пасічинського є простим переліком слів (близько 280 слів та фразеологізмів) та поясненням їх значення, як-от: лопар – лопата для замішування глини; памолодок – сметанка; поверхнина – сметана; станва – бочка для капусти і т.д. У дев'яти випадках наведені не український відповідник, а німецька назва (драпка – Laufkäfer та ін.). До деяких слів І.Пасічинський подав не лише українське пояснення, але й латинську назву: вошівня – кінська вош або pediculus equi і т.д. Доречно зазначити, що цією працею І. Пасічинського користувався у 1930-х рр. Ю. Кміт при укладанні свого «Словника бойківського говору», про що він зазначав у вступній частині [12].

Великою є фольклористична спадщина І. Пасічинського. Певне місце у ній посідають записи давніх легенд, відомості про які зберігала людська пам'ять. Окремі з них стосувалися навіть XII ст., коли під час династичних воєн в умовах державної роздрібненості ворогуючі сторони часто запрошували на допомогу правителів сусідніх держав. Зокрема, І. Вагилевич уперше порушив питання про тему Буняка в українському пісенному фольклорі, вказав на існування численних легенд про нього. Очевидно не випадково цим сюжетом зацікавився й І.Пасічинський. Хоча серед його публікацій і рукописів не вдалося відшукати зібраних текстів чи обробок легенд, проте з листа І. Франка до М. Драгоманова, писаному 19 березня 1888 р., відомо, що І. Пасічинський записав чимало народних легенд про перебування в українському Підгір'ї орди хана Буняка [19, с.149].

У своїй біографії, написаній на прохання «Просвіти» в 1923 р., І. Пасічинський зазначав, що зібрав і записав народні пісні, весільні співанки, ко-

ломийки та інші народні твори, які впорядкував у 10-ти томах під назвою «Соловейко Верховинець» [1, спр.1, арк.3]. Частина цих текстів збереглася, але вони не впорядковані. Серед рукописів є його власна поезія, публіцистика, зібраний фольклор, а також записи про громадське і культурне життя в селі Задільську і матеріали до ведення власного господарства. Послідовний перегляд усіх відкладених матеріалів свідчить, що записи бойківського фольклору складають невелику частину рукописів. Повна відсутність його паспортизації значно ускладнює локалізацію збирацької діяльності. Дату та місце запису зафіксовано лише в поодиноких випадках. Встановити належність текстів різним інформантам можна, лише ґрунтуючись на аналізі мовленнєвих особливостей кожного окремого тексту, які передані досить точно. Непрямою вказівкою на місцевість, де І. Пасічинський записував твори, може служити згадка у записах фольклорних текстів топоніміка: села Красне, Сможе, Дзвенів, Мохнате, гора Магура. Іншими словами, місцевість більш-менш локалізована південно-східною частиною Турківського та західною частиною Сколівського районів Львівської області.

Серед записів І.Пасічинського велику тематичну групу складають коломийки – жанр української пісенної мініатюрної лірики, яка генетично і ритмомелодійно пов'язана з однойменним народним танцем. Всього виявлено понад 1 700 записаних ним текстів коломийок. Уважне відчитання, аналіз фрагментарно збереженої нумерації дозволяє припустити, що записів коломийок могло бути не менше як 4 000. Для порівняння можна зауважити, що І.Франко зібрав і записав понад 1 300 зразків коломийок [6, с.6]. З великого зібраного матеріалу тільки незначна його частина була опублікована в 1870 р. у часописі «Учитель». Це сім текстів, згрупованих у дві строфи по дві коломийки і одну строфу з трьох коломийок. Всі вони об'єднані тематично у в'язанку і подавалися як цілісний текст.

Давніми танцювальними піснями у фольклорному репертуарі є шумки – одно-двострофові пісеньки з ритмом у такті 2/4 і силабо-колінною структурою 4(4/4) [16, с.368]. Шумки І.Пасічинський записав на території сучасних Дрогобицького і Сколівського районів Львівської області, Верховинському районі Івано-Франківської області та на Закарпатті. Серед його рукописів виявлено 37 текстів шумок. Однак, із зробленої ним і почасти збереженої нумерації можна припустити, що він записав не менше як 64 тексти шумок: тексти під номерами 19–41 відсутні [1, спр.1, арк.44-45].

У Задільському, Красному, Довжках і Майдані І.Пасічинський записав 14 творів, які назвав шумами. При цьому зазначав, що в інших місцевостях він творів такого жанру не зустрічав. Найвні серед рукописів тексти записані олівцем і є чернетками:

*У суботу тай недѣлю
Дрѣботавъ я на вѣсьлю
Въ понедѣлокъ на игронцѣ
А въ вѣвторокъ у коримонцѣ.*

Затяг я фай хлопя

Иваня має на имя [1, спр.1, арк.49].

Серед численних рукописів поезій є впорядкована І. Пасічинським група текстів під назвою «Коломийки і шумки». Вони продатовані 29 лютого 1920 р. Серед них автор виділив твори, які назвав «Козиками»:

Або мене мамо любіть
Або мня набийте,
Або мене перед дурнем
У плахту завийте;
Не буду тя доню бити
Ніяко карати
Не буду тя за дурака
Замуж віддавати[1, спр.8, арк.8].

Як видно з аналізу пісенної ритміки, ці твори є коломийками. Однак записані вони у вісім рядків, хоча І. Пасічинський завжди записував коломийки у два рядки.

Цікавим фактом в історії української фольклористики є згадка І.Пасічинського про латориці, які побутували на території сучасного Закарпаття. Відомості про них в дослідницькій літературі наразі відсутні, а їх тексти досі не опубліковані. Сам збирач стверджував, що станом на кінець 1880-х років йому не доводилося зустрічати опублікованих текстів цього жанру, незважаючи на їх велике поширення: «Латірки, латориці, яких ще до тепер у нашій словесності ніде в жоднім збірнику між народними піснями не зустрічав, а велику їх кількість можна назбирати в Угорській Русі...» [1, спр.17, арк. 277]. І.Пасічинський визначав твори цього жанру як половину шумки, яка є завершеним твором. Також він намагався встановити походження назви цього жанру. Її він виводив з села під назвою Латориця на Закарпатті, де вони, ймовірно, вперше з'явилися. При цьому, фольклорист навіть висловив сумнів, що твори цього жанру поширені на всій території Закарпаття, оскільки не всюди він їх зустрічав. Щодо вживання, то латориця за ритмо-мелодикою дуже подібна до коломийки і виконує, практично, таку ж саму функцію. На жаль, серед записів І. Пасічинського жодного зразка латориці не збереглося.

Окрему групу серед записаного І. Пасічинським фольклору складають паремії – малі прозові і віршовані образно-афористичні твори. До них належать приказки, прислів'я, примовки, загадки, народні прикмети, вітання, побажання, подяки, формули ввічливості, дотепи, жарти, скоромовки тощо. Серед рукописних матеріалів найбільше прислів'їв і приказок як лаконічно, синтаксично і ритмічно зцементованих образних висловів народної мудрості. Прислів'я і приказки є народною енциклопедією: у них виражена етнофілософія, етнопедагогіка та всі інші галузі людських знань, що акумулювали великий життєвий досвід багатьох поколінь [16, с.314]. І.Пасічинський не виділяв окремо приказок та прислів'їв і вживав термін приповідки. Серед його записів є 53 приповідки. За сучасною жанровою класифікацією їх можна віднести до прислів'їв. Проглянувши зміст записаних

паремій, можна стверджувати, що І.Пасічинський цікавився переважно приповідками повчального змісту. Дослідник звертав особливу увагу на ті тексти, які могли придатися йому у просвітницькій діяльності:

Не друкуй, не пиши, лишь правду мовь, не бреши.
Чи вь хатѣ чи вь палатѣ не забувай о братѣ.
Хто воркомь потрусить той выграти мусить.

За азбуку на руку золотѣ числять.
Азь-буки вь рукахь держить, томууж передь нимь цѣлий свѣт дрожит.
Боится науки, гей жидь солонины.
Вчися Йвасю конче, бо Йванъ не схоче [1, спр.1, арк. 63, 82, 84].

Певне місце серед записаного фольклору посідають загадки. За змістом цей жанр має лаконічну форму хитромудрого прямого або непрямого запитання, опису, віршика чи вислову, які різними видами метафори, алегорії, ускладненим паралелізмом зображують предмет, захований для відгадування. Зміст і поетика загадок надзвичайно різноманітні і багаті, це своєрідна енциклопедія народного образного мислення. Практично нема речей, про які б не було загадок: про явища природи, знаряддя праці, житло, хатні речі і кухонне начиння, свійських і диких тварин, птицю, рослинний світ, будову людини та її інтелектуальну сферу діяльності [16, с.136]. Записуючи загадки, І. Пасічинський розумів, що вони є засобом кмітливості, уваги, стимулюють увагу дитини в процесі пізнання нею дійсності, мають виховні функції.

Всі записані ним тексти досі залишаються в рукопису. Багато з них мають форму простого запитання або шаради-головоломки і містять відповіді. За змістом деякі із загадок є розгорнутими метафорами, як-от:

Ходить фенечка
Та маленечка
Отъ краю до краю
По синомь обрусѣ
По зеленій луцѣ
По небеснѣмь плаю.

(Зірниця).

Через загадку діти глибше пізнавали природу. З огляду на оточуючі ліси, їх продукти харчування, зокрема гриби, вчилися розрізняти серед них їстівні і отруйні. Наприклад, одна із загадок застерігає щодо мухомора:

Червоного упира
Вь лісѣ подь смерековь
Оминають всѣ живѣ
Со страхомь зь далека,
Добрѣ и злѣ духи
Брендали и мухи
Бо хтобь ся до него приближивь
Бѣльшебь вь свѣтѣ вже не живь.

У загадках про тваринний і пташиний світ фігурують передовсім представники свійської фауни, які здавна відігравали важливу роль у житті людини:

Багато носивь,
Золото возивь,
И ниву оравь,
На войнѣ бувавь,
Тепер за то всѣ,
Великѣ й малѣ
Зь мене ся смѣють,
Зле ѣсти дають
Тай дуракомъ звуть.
(Осел).

Згадуються також дикі тварини, з якими люди часто зустрічалися і знали їх прикметні повадки. Найбільше таких записів стосується вовків, які на полонинах чи навіть у господарських будівлях чинили людям шкоду [1, спр.1, арк. 68].

Цікавою для дослідників весілля є записана пісенна частина весільного обряду. Можливо, І. Пасічинський записав повний текст, але в рукописах збереглися лише його фрагменти. Незважаючи на уривчастість, вони дають певне уявлення про сам процес весільної церемонії щонайменше впродовж двох днів. Так, він писав, що на час приходу весільних гостей дівчата і дружки заплітають молоду, інші приносять квіти і барвінок та сплітають вінок для молодої. Записав він також приспівки й до головного весільного хліба – коровая та пісні, пов'язані з приходом молодого та приготування наречених до шлюбу тощо [1, спр.16, арк. 135].

Серед рукописів є кілька текстів записів народних пісень. Зокрема, варіант пісні «Туман, туман долинами», озаглавлений як «Гірняк на Подоллю» [1, спр.1, арк. 47] та уривок з твору «В славнім місті у Ильвові...», який за жанром є баладою [1, спр.1, арк. 57]. Йому також належить запис тексту, який І. Пасічинський назвав «Піснь народна Великопостна», де описана зрада і смерть Юди. За стилем вона подібна до церковних страсних пісень і була опублікована у «Новому народному коляднику». В цій же збірці вміщені два тексти колядок під заголовком «Коляди патріотичні». Фактично, це два варіанти одного й того ж твору. Ймовірно, це пісня авторська, яка стала народною. На перше вказує зміст колядки, який трохи нагадує поему на історичну тему, складати яку могла освічена та ідеологічно свідомо особа. Описано період від хрещення Русі до падіння Галицько-Волинського князівства, тоді як класична колядка описує одну конкретну подію, і її хронотоп досить вузький. До того ж для колядки характерний однаковий рефрен для кожного рядка, тоді як у першому варіанті після кожного рядка він інший: «ой Боже», «гей Боже», «дай Боже», «жаль Боже», «сум Боже», «мой Боже», «гой Боже», «так Боже». На фольклоризацію виразно вказує наявність двох варіантів, що є одною з основних ознак фольклору. У другому варіанті рефрен вже однаковий, а зміст більш спрощений.

Збереглися також окремі матеріали, які свідчать про І. Пасічинського як теоретика фольклору. Викликають зацікавлення його два варіанти коментарів до записаних текстів коломийок. Вони невеликі, але інформаційно насичені. Перший з них

має не лише наукове але й національно-патріотичне спрямування. В ньому автор подав роздуми про важливість української пісні, проілюстрував текстами. Так, він писав, що народна пісня відіграє велику роль у збереженні української мови в умовах чужинського панування, а самі пісні «стояли, стоять і будуть стояти на сторожі нашої руської мови, нашої рідної батьківської мови, вони її підтримували і підтримують, оберігали, оберігають і будуть оберігати і прикрашувати та розвивати доки не розцвіте мов райський цвіт» [1, спр.17а, арк.61].

Другий варіант коментарів за містом значно інформативніший, хоча й без наведених текстів. Невеликий його фрагмент майже дослівно повторює перший варіант. Зі змісту довідуємося, що цей коментар задумувався як передмова до якогось конкретного великого збірника народних пісень. У повному вигляді він не зберігся, так само нічого не відомо і про його назву. З цього приводу І. Пасічинський писав, що «Великим назвав я його тому, що до цього часу не маємо в нашій словесності більшого збірника народних пісень, як цей, який тепер укладаю в трьох томах, а далі буду намагатися їх все збільшувати». Далі І. Пасічинський зазначив, що зацікавився народною творчістю ще в шкільні роки, коли «... першими моїми вправами у писанні були народні пісні...» [1, спр.17, арк.276–277].

Записуючи народні пісні, фольклорист проявив велику за обсягом експедиційну роботу. За його словами він «...збирав і списав по всій майже Галичині ... і часто я з Буковини випитував людей, які приходили на торги і ярмарки» [1, спр.17, арк.276]. Він також зауважував, що мав певні труднощі під час записування: часто вдавалося записати тільки частину коломийки, через що мусив переглядати інші свої записи і шукати подібні до них.

Всебічний аналіз цих коментарів у порівнянні з рукописними текстами дає підстави вважати, що І.Пасічинський підготував тритомний збірник народних пісень. З нього збереглися лише окремі тексти, здебільшого у чернетках. Самі ж коментарі є найгрунтовнішою спробою автора методологічного опрацювання зібраних фольклорних матеріалів. Ця передмова є чи не єдиним джерелом, який розкриває погляди І.Пасічинського на народну творчість, виявляє місце фольклору в його житті та пояснює мотиви його фольклористичної діяльності. Він тісно пов'язував фольклор і життя суспільства, визначав народну творчість як обов'язковий елемент національної свідомості українця. В цьому контексті його фольклористична діяльність органічно є частиною суспільно-політичної.

У художньому слові І.Пасічинський почав вправлятися ще в гімназійні роки, коли римував різні учнівські співанки, шумки, чабарашки. Під впливом чудових гірських краєвидів, селянського оточення І. Пасічинський писав ліричні вірші та твори патріотичного змісту, які друкував у газетах, календарях і окремими книжечками. Легкість римування принесла йому славу під іменем бойківського соловейка або «Соловія Бойківщини» [8, с.166].

Уперше про збірку під такою назвою згадується в листі І.Пасічинського до І.Франка від 12 серпня 1885 р. У ньому він так писав: «... написав я 80 гарних співанок і назвав «Солов'єм», цю справу присвятив я, Братику-соловію, тобі і переслав Ом. Огоновському, щоб «Просвіта» видала. Не знаю, що вони там зробили, на всякий випадок, прошу тебе, Брате, дізнайся про все і ласкаво мене повідом. Прочитай ті співанки і заспівай...». З наступного листа І. Пасічинського до І. Франка, датованого 4 лютого 1886 р., довідуємося, що вірші цієї збірки стосувалися української і ремісничої тематики [9, с.58–59, 65].

Обидва збірники «Соловейка Верховинця», очевидно, не були опубліковані, принаймні, у бібліотечних каталогах вони не значаться. Натомість, серед рукописів І. Пасічинського є тридцять два вірші із заголовками і позначеними датами написання. Двадцять три з них стосуються ремісничої професії, по одній присвячено рільнику, вівчарю, купцю, селянину, верховинцю, опришку і єврею [1, спр.1, арк.100–101, 108, 119, 126–129, 136–141, 146–147].

У поетичній творчості левову частку займають народні теми, пов'язані з різними календарними та релігійно-церковними обрядами. Переважна більшість їх написана на зламі ХІХ–ХХ ст. Про тематичну спрямованість певне уявлення можна мати із наведених І. Пасічинським заголовків: «Карпатське зілля Русі на весілля» (1899), «Руські мазурські співанки» (1898), «Веснянки – Співанки на славну весну Галицької Русі» (1900), «На святого Михайла», «На Новий рік» [1, спр.1, арк.184–185, 188–191, 198; спр.15, арк.55–57] та ін.

І. Пасічинський поетичним словом відгукувався практично на всі відомі йому події як у державі, так і в рідному краї чи селі. Тематично вони стосувалися імператора Австро-Угорщини Франца Йосифа І і його дружини Єлизавети, керівників Польщі і ЗУНР, українського національного життя, краєзнавства, сільського господарства, ремесла, побуту, родинного життя, природи тощо. Багатою за змістом є тематика з української історії: від національно-визвольної боротьби українського народу кінця ХVІ – першої половини ХVІІ ст. до 1920-х років. Козаччина і Хмельниччина представлені поемами «Іван Підкова», «Богдан Хмельницький», «Гетьман Павло Наливайко», рядом віршів без назви [спр.1, арк. 82–83; спр.3, арк.81–84; спр.7, арк. 46; спр.16, арк. 60 та ін.]. Загальнослов'янська проблематика порушена у творах «Братам ляхам», «Вінок на могилу І.Аксакова» [1, спр.1, арк.47, 155–155зв., 326; спр.10, арк.56–57]. Ряд художніх творів написано з приводу ювілеїв чи сумних роковин відомих українських громадських діячів і письменників І. Франка («Товаришу Іванові Франку в другу річницю смерті»), С. Воробкевича («Ісидорові Воробкевичу»), С. Смаль-Стоцького («Д-рові Стеф. Смаль Стоцькому»), Г. Гинилевича («Сльоза на могилі Г. Гинилевича») та ін. [1, спр.1, арк.89, 111–113, 151–152; спр.7, арк. 149].

Поезії І. Пасічинського – неоцінене джере-

ло до вивчення історії рідного краю, краєзнавства. Автор з документальною точністю зафіксував події, які відбувалися у Турківському повіті, Височанському деканаті, Красному, Задільському і найближчих до них населених пунктах. У них згадані прізвища і дана характеристика керівникам повіту і громад, односельців, записані топонімічні назви (лісів, вершин, потічків тощо). Ці відомості мають важливе історичне значення, оскільки з плином часу багато з цих назв затратилося. Низка віршів присвячена депутатам Галицького сейму, зокрема К. Телішевському від Турківщини. Викликають зацікавлення вірші з 1889 р., у яких згадані члени Турківської повітової ради Король, Гурик, Сірко, Савчак, Барабаш та ін. [1, спр.1, арк.157–161, 163]. Джерелом до вивчення історії краю можуть слугувати також два вірші, написані в червні 1924 р. з приводу деканальних зборів священників («Всесвітлому духовному Соборові греко-католицьких священників Височанського деканата, відбувшомуся в селі Завадці повіту Турківського» і «Світлому соборові греко-католицьких священників в Завадці на день 3. 6. 1924» [1, спр.10, арк.5, 18].

У багатьох поетичних творах І. Пасічинського присутня антиалкогольна тема («Поклик з вершин карпатських гір як братам селянам і міщанам» та ін.). Значною популярністю користувався його твір моралізаторського змісту «Микита Хрунь». Опублікований вперше в Коломії у 1886 р., він згодом передруковувався п'ять разів. Провідна ідея цього твору – критика різного роду виборчих маніпуляцій, підкуп виборців за різні дрібнички тощо на прикладі сільського в'їта М. Хруня [3]. Ряд віршів І. Пасічинського стосуються етнології. Зокрема в творі про батьківську хату («Моя рідна хата») наведені відомості про рельєф і топографію місцевості, тип житлової будівлі, родинні відносини тощо [1, спр.1, арк.71].

Таким чином, внесок І. Пасічинського в українську фольклористику передовсім у тому, що він зафіксував чималий корпус бойківських коломийок, які співали наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. Йому також належать спроби методологічного опрацювання зібраного матеріалу. Одним з результатів його фольклористичної діяльності є укладення тритомного збірника народних пісень. Збереглися з нього до нашого часу тільки уривки. Записи І.Пасічинського можуть бути корисними для вивчення коломийок як жанру, а також для мовознавців, зокрема діалектологів.

Різноманітною була тематика його літературних творів. Він поетично оспівав природу рідного краю, швидко реагував на події з життя держави, краю і рідного села. Чимало уваги приділив суспільним відносинам, родинному життю тощо. І.Пасічинський у своїх художніх творах чітко і точно зафіксував топоніміку, відомості з громадсько-культурного життя, прізвища односельців, їх майновий стан, займані посади, навів генеалогічні дані тощо. Це все дозволяє розглядати його художні твори як джерело до вивчення мікроісторії та повсякденної матеріальної і духовної культури конкретних сіл, передовсім родинних Красного і Задільська.

Література

1. Державний архів Львівської області (далі – ДАЛО), ф. 1245 (Товариство «Бойківщина»), оп.3.
2. И. П. [Пасічинський І.] Малий словарець бойківско-руских слѣвъ, уживанихъ в щоденній бесѣдѣ // Учитель. – 1872. – Ч.33–37.
3. Пасѣчинский І. Микита Хрунь. – Коломыя: Вид-во М. Білоуса, 1886. – 14 с.
4. В.Б. Исидоръ Р. Пасѣчинский // Календар Общества им. Качковского. – Львовъ, 1894.
5. Голубович-Jones М. Изидор Пасічинський. Поет, меценат, фольклорист Бойківщини, званий соловесем Верховини (1853–1930). – Львів: Палітра друку, 2005. – 80 с.
6. Дей О. Поетична панорама народного життя // Коломийки в записах Івана Франка. – К.: Музична Україна, 1970. – С.5-11.
7. Дей О.І. Словник українських псевдонімів та криптонімів XVI-XX ст. / О.І.Дей. – К.: Наукова думка, 1969. – 557 с.
8. Исидор Пасічинський [Некролог] // Літопис Бойківщини (Самбір). – 1931 – Ч.1. – С.32.
9. Зозуляк К. Изидор Пасічинський / К. Зозуляк // Науковий вісник музею Івана Франка у Львові. – Львів, 2003. – Вип.3. – С.45-57.
10. Кріль М. Исидор Пасічинський – подвижник культурно-національного життя в українському Підкарпатті / Михайло Кріль // Збірник праць науково-дослідного центру періодики. – Львів: Львівська обласна книжкова друкарня, 2005. – С.540–548.
11. Кріль М. Исидор Пасічинський у громадсько-культурному житті бойківської Верховини / Михайло Кріль // Літопис Бойківщини (Самбір). – 2007. – Ч.1. – С.59-73.
12. Кміт Ю. Словник бойківського говору / Юрій Кміт // Літопис Бойківщини (Самбір). – 1934–1938. Ч.5–10. Додатки.
13. Огоновський О. Історія літератури руської. – Львів: Друкарня Товариства ім. Шевченка, 1889. – Т.2. – 352 с.
14. Русинь-Лемко. Нѣкоторыя слова, уживаны въ щоденній лемківській бесѣдѣ // Учитель. – 1872. – Ч.8.
15. Смерть народного поета і патріота [Некролог] // Новий час. – 1930. – Ч.109. – 26 верес.
16. Українська фольклористика. Словник-довідник. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2008. – 448 с.
17. Филипчак І. Соловейко Бойківщини / Іван Филипчак // Науковий вісник музею Івана Франка у Львові. – Львів, 2003. – Вип.3. – С.70-81.
18. Франко І. Літературні письма / Іван Франко // Іван Франко. Зібр. тв. У 50-ти т. – Київ, 1980. – Т.26. – С.26-47.
19. Франко І. Лист до М. Драгоманова / Іван Франко // Іван Франко. Зібр. тв. У 50-ти т. – Київ, 1986. – Т.49. – С.147–152.

Кріль Богдан Михайлович – аспірант кафедри української фольклористики ім. акад. Філарета Колесси Львівського національного університету ім. Івана Франка.